

© Совет на Европа/ Европски суд за човекови права, 2012. Овој превод е изработен со поддршка на Human Rights Trust Fund на Советот на Европа (www.coe.int/humanrightstrustfund). Преводот не е обврзувачки за Судот. За понатамошни информации видете ја целосната назнака за авторски права на крајот на овој документ.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Информативна белешка за судската пракса на Судот бр. 110 јули 2008

Yumak and Sadak v. Turkey - 10226/03

Пресуда 8.7.2008 [GC]

Член 3 од Протокол 1

Избор на законодавецот

Слободно изразување на мислењето на луѓето

Барање политичките партии да добијат најмалку 10% од гласовите на националните избори за да бидат застапени во Парламентот: *нема повреда*

Факти: Апликантите беа кандидати на парламентарните избори од ноември 2002 како кандидати за ДЕНАР (Democratic People's Party, Демократска народна партија) во изборна единица што опфаќа една провинција. Како резултат на гласањето, ДЕНАР освои приближно 45.95% од гласовите (47,449 гласа) во таа провинција, но обезбеди само 6.22 % од гласовите на национално ниво. Согласно Законот бр. 2839 од 1983 за избор на пратеници во Националното собрание, кој истакнува дека „партијата не може да освои места ако не освои, на национално ниво, над 10% од важечките гласови“, апликантите не беа избрани. Од трите пратенички места наменети за таа провинција, две беа пополнети од партија којашто доби 14.05% од гласовите (14,460 гласа), а третото од независен кандидат кој освои 9.69% од гласовите (9,914 гласа). Од 18 партии кои учествуваа во изборите, само две успеаја да го преминат прагот од 10% и со тоа да освојат места во Парламентот. Една од нив, која освои 34.26% од дадените гласови, освои 66% од пратеничките места, додека другата освои 33% од местата, со освоени 19.4% од гласовите. Беа избрани и девет независни кандидати. Националното собрание кое произлезе од изборите беше најмалку репрезентативно од воведувањето на повеќепартискиот систем наваму. Уделот на гласачи кои не беа застапени достигна приближно 45%, а стапката на неизлезност надмина 20%.

Право: Изборниот праг од 10% наметнат на национално ниво за застапеност на политичките партии во Парламентот претставува попречување на

изборните права на апликантите. Прагот се стреми кон легитимната цел да се одбегне прекумерно и онеспособувачко парламентарно фрагментирање, а со тоа и кон јакнење на стабилноста на владата. Изборот направен од законодавецот не беше, како таков, некомпатибилен со Член 3 од Протокол 1, што, во принцип, не им наметнува на државите – потписнички обврска да усвојат изборен систем што гарантира парламентарна застапеност на партиите со суштествено регионална база, без оглед на гласовите дадени во другите делови од земјата. Од друга страна, може да се јави проблем доколку релевантното законодавство има тенденција да ги лиши таквите партии од парламентарна застапеност. Изборниот праг користен во Турција беше највисок меѓу земјите – членки на Советот на Европа. Само три други земји – членки се определија за високи прагови (7 или 8 %). Една третина од Државите наметна праг од 5%, а 13 од нив одбраа понизок број. Судот забележа, сепак, дека ефектите на изборниот праг може да се разликуваат од една до друга земја и дека различните системи може да се стремат кон различни, понекогаш дури и спротивставени политички цели. Ниедна од овие цели не може сама по себе да се смета како неразумна. Улогата што ја играат праговите варира согласно нивото на кое се тие поставени и партискиот систем во секоја од земјите. Нискиот праг ги исклучува само мошне малите групации, што прави да е потешко да се формира стабилно мнозинство, додека во случаите каде партискиот систем е високо фрагментиран, висок праг лишува многу од гласачите од претставеност. Иако Судот може да се согласи дека изборен праг од околу 5% поблиску соодветствува на вообичаената пракса во земјите – членки, тој не може да го процени односниот праг без да ги земе предвид изборниот систем и политичката еволуција на односната земја. Судот, соодветно, требаше да ги процени ефектите на корективните и други заштитни механизми што постојат во нападнатиот систем. Во однос на можноста да се биде избиран како независен кандидат, Судот забележа дека во Турција независните кандидати се предмет на неповолни рестрикции и услови што не важат за политичките партии. Сепак, не можеше да се смета дека оваа метода е неделотворна во праксата, како што, особено, покажуваат изборите од 2007, каде фактот што на независните кандидати не се применуваше праг овозможи на мали партии да освојат места во законодавниот дом. Истото важи за можноста за формирање изборна коалиција со други политички групи. Мора да се признае дека, бидејќи околу 14.5 милиони од гласовите во изборите во ноември 2002 биле дадени за неуспешни кандидати, овие изборни стратегии можат да имаат само ограничен ефект. Сепак, изборите од 2002 се одржаа во кризна клима од бројни причини (економска и политичка криза, земјотреси), а дефицитот на претставеност воочен по изборите можеше да е делумно и контекстуален по потекло, а не само поврзан со високиот национален праг. Ова беа единствени избори од 1983 наваму каде ваков висок процент од гласови не доведе до застапеност во парламентот. Ова значеше дека политичките партии засегнати од прагот успеале во пракса да развијат стратегии со кои може да ублажат некои од неговите ефекти, иако ваквите стратегии, исто така, се спротивни на една од декларираните цели на прагот, имено, да се одбегне фрагментираност на парламентот. Судот, исто така, придаде важност на улогата на Уставниот суд. Извршувајќи ја својата улога на буден чувар за спречување на прекумерните ефекти на нападнатиот изборен праг со барање на точката на рамнотежа меѓу принципите на праведна застапеност и владина стабилност, Уставниот суд обезбеди гаранција пресметана така што да спречи прагот да и' наштети на суштината на правото изразено во Член 3 од Протокол 1. Како заклучок, Судот сметаше дека, генерално, изборниот праг од 10% се чини прекумерен, и се согласи со органите на Советот на Европа, кои препорачаат тој да се снижи. Високиот праг ги тераше политичките партии да користат трикови кои не придонесуваа кон транспарентноста на изборниот процес. Во конкретниов случај, сепак,

Судот не беше уверен дека, кога ќе се процени во светлина на специфичниот политички контекст на односите избори и на корективите и другите гаранции кои постоеја и кои ги ограничија неговите ефекти во пракса, прагот имаше за последица суштествено нарушување на правата гарантирани на апликантите со Член 3 од Протокол 1.

Заклучок: нема повреда (тринаесет наспрема четири гласа).

Види пресуда на Советот во Информативна белешка бр. 93.

На овој линк може да се најдат [Case-Law Information Notes](#)

© Совет на Европа/Европски суд за човекови права 2012

Официјални јазици на Европскиот суд за човекови права се англискиот и францускиот. Овој превод е изработен со поддршка на Human Rights Trust Fund на Советот на Европа (www.coe.int/humanrightstrustfund). Преводот не е обврзувачки за Судот, ниту Судот презема било каква одговорност за неговиот квалитет. Преводот може да се префрли од HUDOC базата на податоци за судската пракса на Европскиот суд за човекови права (<http://hudoc.echr.coe.int>) или од други бази на податоци со кои Судот го споделил. Може да биде репродуциран за некомерцијални цели под услов да се наведе потполниот наслов на предметот заедно со горната назнака за авторски права и споменувањето на Human Rights Trust Fund. Ако постои намера да се употреби некој дел од овој превод за комерцијални цели, Ве молиме контактирајте ги publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.